

The Lived Experience of Mothers with Two Consecutive Children

Marzieh

Gholamitooranposhti *

Corresponding Author, Assistant Professor,
Department of Psychology, Shahrabak Branch,
Islamic Azad University, Shahrabak, Iran. E-mail:
gholamitooranposhti@gmail.com

Abstract

This study aimed to explore the lived experiences of mothers with two consecutive children using a thematic analysis approach within the context of phenomenology. As the method of data collection, 32 mothers who had two consecutive children between the ages of one and three years were selected through semi-structured interviews using a purposive sampling strategy. The interview process continued until a point of data saturation was achieved. The transcribed interviews were then analyzed using Max QDA software, and coding was performed in three stages: open, axial, and selective. The analysis of the results revealed that mothers' experience of having two consecutive children could be categorised into five main themes: educational, emotional, financial, family, and social. The primary categories of experience identified were: not studying, assistance from the wife in educational matters, excessive interest in computer games, discussions about television programs, a lack of jealousy, non-cooperation in household chores, feelings of envy, cruelties towards the first child, anger, and fatigue. Notable themes that emerged include the separation of the father's attention between the two children, differences in personality between the siblings, financial constraints, desire for separate resources like phones, rooms, and toys, independent birthday celebrations, strained understanding between spouses in raising two children, problems in marital relations, communication breakdown in sexual matters, assistance expected from the wife in household chores, and coordination in child-rearing. Additionally, there were mentions of reduced social interactions, lack of compromise and understanding among siblings, and a need to improve social relations.

Keywords: Consecutive, Lived Experience, Mothers with Two Children

Cite this Article: Gholamitooranposhti, M. (2025). The Lived Experience of Mothers with Two Consecutive Children, *Educational Measurement*, 14(58), 93-118. <https://doi.org/10.22054/jem.2024.78837.3530>

© 2016 by Allameh Tabataba'i University Press

Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

DOI: <https://doi.org/10.22054/jem.2024.78837.3530>

Introduction

The decision-making process regarding the number of children to have is a significant event in family life, affecting the lifestyle and quality of life of numerous Iranian families. Moreover, the increase in the number of children has profound implications for the mental, physical, and social well-being of families, making it an especially crucial aspect to consider. Moreover, in terms of economics and society, the number of children has garnered the attention of many experts and owners of Netran (Mehrbani, 2013). However, multi-child families often face behavioral issues and disobedience among their children due to insufficient supervision and care.

The number of children in a family and its individual, societal, and cultural implications is a topic that has garnered significant attention from researchers (Azizi, 2018). It is considered an important and challenging matter within the sphere of family planning, with implications reaching beyond the immediate family to encompass broader societal and cultural impacts.

Other researchers have examined the relationship between parental health and the number of children. They found a significant correlation between the two variables (Yangin et al, 2008). Moreover, some studies have evaluated the tangible costs associated with raising children (Mahmoudian et al, 2011). Another aspect to consider is that children increase the interdependence of couples and improve their sense of security. Furthermore, studies have indicated that having children can also increase motivation for success and victory (Friedman et al, 1994).

Literature Review

Marin and cooperates (2014) conducted a research study, examining the lived experience of parents whose children had been admitted to the pediatric intensive care unit in Lebanon. The primary findings revealed four main themes with the following sub-themes: 'We are human beings with dignity,' 'Emotional exhaustion and physical strain,' 'Seeking information and involvement in the care process,' and 'Searching for meaning and spiritual comfort.

In addition to these findings, the research demonstrates the necessity for awareness of the 'parent's journey into the unknown,' with a need for a 'Seeking a healthier environment' and a belief in 'Dependence on God.' This qualitative study contributes significantly to our understanding of the experience of Lebanese parents with a child in the PICU, thereby

helping health care workers with valuable insights. The study's results underscore the significance of this experience for the parents involved. Furthermore, the findings can be utilized to develop a PICU parental satisfaction tool tailored specifically to the sample group, ensuring that the tool accurately resonates with their experiences and needs.

Mohammad and Omar (2016) from the qualitative phenomenological tradition purposefully selected seven Jordanian mothers who had a disabled child, conducted in-depth interviews using a semi-structured guide, audio recordings, and then transcribed the data verbatim. An interpretive phenomenological analysis was applied to extract the main and secondary themes from the interviews. The results of the mothers' experiences were found to be represented by four main themes: 1) increased perception of stigma, 2) fear of the future, 3) heightened perception of care burden, and 4) adaptation to the child's disability.

This study addressed critical gaps in the provision of family-centered services for this population, as well as several socio-cultural factors that impact participation and quality of life. The research emphasizes the importance of health care professionals adopting a family-centered and culturally sensitive approach when addressing child disability. This approach is crucial in improving outcomes and supporting the overall well-being of both the child and their family. Gardling et al. (2017) highlights the primary objective of radiotherapy for children with cancer, which is to offer treatment or symptomatic relief. Treatment is administered daily, five days a week, for a duration ranging between 5 to 35 days, depending on the specific medical needs of each child.

Many parents described the experience of leaving their children alone during radiative treatment as challenging. Consequently, many families kept a diary to document their life experiences while their children underwent radiotherapy. Diaries, both short and long, were deemed valuable. To analyze the diaries, an inductive descriptive design, combined with a hermeneutic-phenomenological approach, was employed. In the process of protecting their children, the participants experienced feelings of hope and a sense of having regained control.

Methodology

For the current research, a qualitative methodology within the interpretive phenomenology framework was adopted. The study was conducted in 2023, after securing necessary coordination with the

relevant education department. A total of four schools were initially selected, ultimately focusing on one particular institution at the primary level. The principal of the school was subsequently approached and asked to identify mothers with two consecutive children in the second to fourth grade of preschool. For the purposes of this study, mothers having two consecutive children between the ages of one and three years were selected, utilizing a purposive sampling method. Semi-structured interviews were conducted to gather data from the mothers.

Results

A total of 32 mothers participated in the study, with 22 of them identified as housewives and 10 employed. The majority of the participants fall within the age range of 37 years. Most of them have earned a bachelor's degree, with five holding diplomas and another two having diplomas. A detailed breakdown of the participants' demographic characteristics can be found in Table 1.

Based on the interviews with mothers who had two consecutive children, 5 main themes emerged: cognitive, emotional, financial, familial, and social. Within the emotional theme, the issue with the highest frequency was 'jealousy between the siblings.' In the familial context, the most frequently mentioned problem was related to 'sexual problems.' In the field of social communication, 'being a playmate' was the most frequently mentioned aspect, and within the theme of financial issues, the recurring concern was 'harmony in upbringing.'

5. Discussion

To analyze the data, the Interpretive Phenomenology method was employed. The findings obtained from the mothers' interviews were categorized into five main themes. These themes provided valuable insights into the lived experiences of mothers with two consecutive children.

The second part of the findings relates to the emotional aspects, including a high level of interest in computer games, frequent discussions about TV programs, instances of sibling jealousy, lack of cooperation in household chores, an tendency towards cruelty towards the eldest child, feelings of anger and fatigue, and favoritism towards sons by the father.

In the context of having two children, the desire to celebrate separate birthdays was identified as a significant theme. Notably, within this

theme, jealousy between the siblings emerged as a recurring issue. Safurai's (2000) research supports this, as they found that a smaller age gap of 18-42 months between siblings is associated with a higher likelihood of jealousy among children. The younger child frequently exhibits feelings of jealousy towards the facilities and privileges that the older child enjoys. On the other hand, the older child may feel upset and saddened by the additional love and attention showered on the younger sibling.

The findings of Narawi et al. (2018) revealed a significant and positive correlation between aggression and jealousy, highlighting the connection between these two factors. The results of the independent T-test indicated that gifted students exhibit more jealousy compared to their normal counterparts. However, no significant difference between normal and gifted students was found in terms of aggression. These findings highlight the considerable influence of aggression on students' behaviors. The development of jealousy in students can be attributed to both familial and educational environments. Therefore, it is crucial to create a healthy and conducive environment for students to thrive and blossom.

تبیین تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی

مرضیه غلامی
توران پشته*

نویسنده مسئول، استادیار گروه روان‌شناسی، واحد شهربابک، دانشگاه آزاد اسلامی،
شهربابک، ایران. رایانامه: gholamitooranposhti@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مطالعه تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی انجام گردید. پژوهش حاضر از نوع رویکرد پدیدارشناسی است که با استفاده از تحلیل مضمون انجام شد. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته است که تعداد ۳۲ مادر که دارای دو فرزند پیاپی در فاصله سنی یک تا سه سال بودند با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. مصاحبه از این مادران تا رسیدن به نقطه اشباع ادامه پیدا کرد. داده‌های مصاحبه با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شد و کدگذاری از طریق سه مرحله باز، محوری و گزینشی انجام شد تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که تجربه مادران از داشتن دو فرزند پیاپی در ۵ مقوله اصلی که شامل آموزشی، عاطفی، مالی، خانوادگی و اجتماعی است. مقوله‌های اولیه عبارت‌اند از درس نخواندن، کمک همسر در مسائل آموزشی، علاقه زیاد به بازی‌های کامپیوتری، بحث در خصوص برنامه تلویزیونی، حسادت نداشتن، عدم همکاری در کارهای خانه، حسادت به همدیگر، ظلم شدن در حق بچه اول، عصبانیت و خستگی، فرق گذاشتن پدر بین دو کودک، تفاوت شخصیتی بین دو کودک، مشکلات مالی، تمایل به داشتن گوشی، اتاق و اسباب‌بازی مستقل، تمایل به جشن تولد مستقل، تفاهم نداشتن زوجین در تربیت دو کودک، روابط زناشویی مناسب، مشکل در روابط جنسی، کمک همسر در کارهای خانه، هماهنگی در تربیت فرزند، نداشتن روابط اجتماعی، عدم سازش دو کودک، بهتر شدن روابط اجتماعی است.

کلیدواژه‌ها: پیاپی، تجربه زیسته، دو فرزند، مادران

استناد به این مقاله: غلامی توران پشته، مرضیه. (۱۴۰۳). تبیین تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۴(۵۸)، ۹۳-۱۱۸. <https://doi.org/10.22054/jem.2024.78837.3530.118-93>

© ۲۰۱۶ دانشگاه علامه طباطبائی

ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

یکی از وقایع مهم زندگی خانوادگی تصمیم‌گیری در مورد تعداد فرزندان است. این تصمیم بر سبک زندگی و کیفیت زندگی بسیاری از خانواده‌های ایرانی بسیار مهم و تأثیرگذار است و آنچه مهم‌تر از همه است این است که افزایش تعداد فرزندان چه تأثیری بر بهداشت روانی، جسمانی و اجتماعی خانواده‌ها دارد. همچنین تعداد فرزندان در بعد اقتصادی و اجتماعی نیز نظر بسیاری از متخصصان و صاحب‌نظران را جلب کرده است (مهربانی، ۱۳۹۳) که مبنای روابط اجتماعی، عاطفی، اقتصادی و آینده او را شکل می‌دهد (باقری، غفاری، ۱۳۹۲). در فرهنگ ایرانی اهمیت زیادی به جایگاه والد مخصوصاً مادر شده است (عباس پور و همکاران، ۱۳۹۷). از طرفی دیگر بسیاری از فرزندان خانواده‌های چند فرزندی به دلیل نداشتن نظارت‌ها و رسیدگی‌های لازم دچار اختلال سلوک و نافرمانی می‌شوند (عزیزی، ۱۳۹۰).

تعداد فرزند در خانواده و پیامدهای فردی، اجتماعی و فرهنگی از مباحث مهم و چالش‌برانگیزی است که نظر بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است نظریه‌پردازان علوم اجتماعی تعداد فرزند را بر اساس قوانین اجتماعی و نظریه‌پردازان اقتصادی تعداد فرزند را بر اساس منافع و هزینه‌های مادی ارزشیابی می‌کنند (محمودیان و همکاران، ۱۳۸۱) فرزند موجب افزایش وابستگی زوجین به همدیگر و افزایش امنیت آن‌ها می‌شود همچنین انگیزه آن‌ها برای موفقیت و پیروزی را چندین برابر می‌کند (Fridman et al., 1995). محققان دیگری رابطه سلامت والدین و تعداد فرزندان را بررسی کردند و دریافتند بین این دو متغیر رابطه معنی‌دار وجود دارد (Yangin et al., 2008). در رابطه با آمار تعداد فرزندان با مراجعه به اداره ثبت‌احوال در سال ۱۳۹۵ دریافتیم که ۱۹ درصد افراد، تک‌فرزند و ۱۴ درصد بدون فرزند هستند رشد نسبی و مقطعی این میزان در ۶ ماهه اول نسبت به همین مدت در سال گذشته ۴ درصد افزایش یافته است. موضوعی که نگرانی را زیاد کرده است این است که در ۲۵ سال آینده این رشد به صفر خواهد رسید. بر اساس آمار جهانی، میانگین اعضای خانواده‌های ایرانی از ۶ نفر در دهه ۱۹۸۶ به ۳/۲ نفر در سال ۱۹۹۵ و ۱/۹ نفر در سال ۲۰۱۲ کاهش یافته است (بانک جهانی، ۲۰۱۵). این امر افت شدید جمعیت در سال‌های اخیر را نشان می‌دهد به گونه‌ای که در چند سال آینده کشور با رشد منفی مواجه

خواهد شد و این امر باعث مشکلات فراوان در زمینه فردی، اجتماعی و خانوادگی می‌شود (فولادی، ۱۳۹۰).

و از طرفی دیگر مطابق با آمار منتشر شده توسط مرکز آمار ایران، طی ۹ ماهه نخست سال ۹۹ همانند سال ۹۸، میانگین سن مردان در اولین ازدواج و در مناطق شهری و روستایی ۲۷ سال و میانگین سن زنان در اولین ازدواج ۲۳ سال بوده است همچنین طی سال ۹۸ بیشترین ازدواج‌های ثبت شده برحسب سن مردان در هنگام ازدواج به گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال با ۳۲۲ هزار و ۱۷۰ رویداد ازدواج معطوف می‌شود. این آمار برای ۹ ماهه نخست سال ۹۸ و ۹۹ نیز به همین گروه سنی تعلق دارد.

بین سال‌های ۱۹۷۵ و ۱۹۹۵، میانگین سنی ازدواج در ژاپن از ۲۴٫۵ سال به ۲۷٫۷ سال برای زنان و از ۲۷٫۶ به ۳۰٫۷ سال برای مردان افزایش یافت و ژاپن را به یکی از آخرین جمعیت‌های ازدواج در جهان تبدیل کرد. در همان دوره، نسبت زنانی که هرگز ازدواج نخواهند کرد، محاسبه شده بر اساس احتمالات سنی خاص ازدواج اول مربوط به یک سال تقویمی خاص، از ۵ به ۱۵ درصد برای زنان و از ۶ به ۲۲ درصد برای مردان افزایش یافته است دلایل این امر به دستاوردهای تحصیلی سریع زنان، افزایش گسترده نسبت زنانی که با دستمزد بیرون از خانه کار می‌کنند، تغییرات عمده در ساختار و عملکرد بازار ازدواج، افزایش فوق‌العاده در شیوع رابطه جنسی قبل از ازدواج و دستیابی به تغییرات در ارزش‌های مربوط به ازدواج و زندگی خانوادگی مربوط می‌شود (Retherford et al., 2001).

دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه عوامل تأثیرگذار بر بالا رفتن سن ازدواج را در درجه اول عوامل اجتماعی، دوم اقتصادی و سوم فرهنگی می‌دانند و متغیرهای سطح تحصیلات والدین و وضعیت اشتغال دانشجویان با مجموع عوامل سه‌گانه رابطه معناداری ندارد (خیری و حاجی‌آقا، ۱۳۹۵).

و از طرفی می‌دانیم چنانچه مادر در سن بالا ازدواج کند می‌بایست یک فرزند داشته باشد که خود این موضوع باعث مشکلات فراوانی هم برای کودک و هم مادر می‌شود در پژوهش‌های اخیر روان‌شناسی نشان داده شده است که تک‌فرزندی باعث بسیاری از اختلالات روانی و جسمانی می‌شود که از آن جمله می‌توان به فقدان توانایی برون‌سازسازی و درون‌سازی اشاره کرد (ساطوریان و همکاران، ۱۳۹۳) و یا اینکه باید در فاصله کمی اقدام به داشتن دو فرزند داشته باشد تفاوت سنی بین تولد فرزندان از جمله مسائل مهمی است که

خانواده‌ها باید به آن توجه ویژه‌ای داشته باشند. اگر مادر بخواهد در فواصل کم زایمان‌های متعدد داشته باشد برای او عوارض و آسیب‌های زیادی به همراه خواهد داشت. کودکانی که فاصله سنی‌شان از خواهر و برادرهای قبلی خود کمتر از سه سال است معمولاً دچار مشکلاتی می‌شوند که از آن جمله می‌توان به کمبود وزن، مشکلات رفتاری و شخصیتی، حرکتی و یادگیری اشاره کرد.

با مروری بر پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی دریافتیم که تمامی پژوهش‌هایی که با رویکرد پدیدارشناسی و تجربه زیسته والدین انجام شده به موضوعاتی مانند تجربه زیسته مادران دارای کودکان کم‌توان ذهنی، سندروم داون، بیش‌فعالی، اتیسم و مشکلات جسمانی مانند دیابت، بیماری کلیوی و غیره پرداخته شده و از طرفی با مرور پژوهش‌های پیشین دریافتیم که سن ازدواج زنان بالا رفته و به ناگزیر مادران مجبور هستند که دو فرزند پیاپی داشته باشند اما در خصوص تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی پژوهشی انجام نشده است لذا در این پژوهش قصد داریم تا دیدگاه مادران در این زمینه دریابیم

پیشینه پژوهش

Marianne (2014) در خصوص تجربه زیسته والدین کودکان بستری‌شده در بخش مراقبت‌های ویژه کودکان در لبنان پژوهشی انجام داد و به این نتیجه رسید چهار موضوع اصلی با موضوعات فرعی از داده‌ها پدیدار شد این‌ها عبارت بودند از: «ما انسان‌های با کرامتی هستیم». به دنبال یک محیط سالم‌تر؛ «وابستگی به خدا»، نیاز به در جریان بودن «سفر والدین را به ناشناخته‌ها» نشان می‌دهد. نتیجه این مطالعه کیفی به دانشی می‌افزاید که به کارکنان مراقبت‌های بهداشتی کمک می‌کند تا تجربه والدین لبنانی با یک کودک در PICU¹ را درک کنند و اهمیت این تجربه را برای آن‌ها برجسته کند. از یافته‌ها می‌توان برای اطلاع از توسعه ابزار رضایت والدین PICU برای گروه نمونه استفاده کرد. Mohammad و همکاران (2016) از سنت کیفی پدیدارشناختی، هفت مادر اردنی که دارای کودک معلول بودند را به‌طور هدفمند انتخاب کردند، مصاحبه‌های عمیق با استفاده از یک راهنمای نیمه ساختاریافته، نوار صوتی و کلمه به کلمه رونویسی شده انجام شد. برای استخراج مضامین اصلی و فرعی از تحلیل پدیدارشناختی تفسیری استفاده شد. نتایج تجربیات مادران در چهار موضوع اصلی منعکس شد که عبارت‌اند از ۱- افزایش انگگ درک شده، ۲- ترس از آینده،

1. Pediatric Intensive Care Unit

۳- افزایش بار مراقبت درک شده ۴- سازگاری با ناتوانی کودک. این مطالعه شکاف‌های کلیدی در ارائه خدمات خانواده محور برای این جمعیت و همچنین مسائل اجتماعی فرهنگی متعددی را که بر مشارکت و کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارند، برجسته می‌کند. متخصصان مراقبت‌های بهداشتی باید با ناتوانی کودک از منظر خانواده محور و فرهنگی برخورد کنند. Gårdling (2017) هدف رادیوتراپی را ارائه درمان یا تسکین علامتی برای کودکان مبتلا به سرطان می‌داند. درمان به صورت روزانه، ۵ روز در هفته، در طول ۵ تا ۳۵ روز انجام می‌شود. بسیاری از والدین متوجه شدند که تنها گذاشتن فرزندان خود در طول درمان و قرار گرفتن آن‌ها در معرض تشعشعات یک تجربه چالش‌برانگیز است برای به دست آوردن درک درستی از تجربیات زندگی والدین، از ۱۰ والد خواسته شد تا زمانی که فرزندانشان تحت رادیوتراپی قرار می‌گرفتند، یک دفتر خاطرات داشته باشند تا تجربیات زندگی خود را در زمانی که فرزندانشان تحت رادیوتراپی قرار می‌گرفتند، بنویسند. یادداشت‌های روزانه، چه کوتاه و چه بلند، مطلوب بودند و یک طرح توصیفی استقرایی با رویکرد هرمنوتیک-پدیدارشناختی برای تجزیه و تحلیل خاطرات استفاده شد در این میان، خود والدین با ناامیدی و احساس ناتوانی خود دست‌وپنجه نرم می‌کردند. آن‌ها در حین محافظت از فرزندان خود، احساس امیدواری کردند و احساس کردند که کنترل خود را به دست آورده‌اند.

Wiggins (2017) دریافت^۱ (OI) یک بیماری مزمن و ژنتیکی است که اغلب به‌عنوان «استخوان‌های شکننده» توصیف می‌شود. این وضعیت با تراکم استخوان کم بیان می‌شود و با شکستگی‌های مکرر با و بدون تروما مشخص می‌شود. علائم اضافی شامل درد، تغییر رشد و چالش‌های حرکتی است. این تجربه تأثیر زیادی بر زندگی روزمره کودک مبتلا به OI و خانواده آن‌ها دارد. با معرفی درمان بیس فسفونات، کودکان مبتلا به OI افزایش درد تراکم استخوان را تجربه کردند که شامل تغییر در علائم و بهبود عملکرد روزانه بود یک مطالعه پدیدارشناختی با استفاده از مصاحبه با یک نمونه هدفمند از شش کودک با تشخیص OI و شش مادر آن‌ها (N = 12) انجام شد. کودکان از ۶ تا ۱۸ سال سن داشتند چهار مضمون به‌صراحت پدیده‌های مورد مطالعه را توصیف می‌کردند که عبارت‌اند از زندگی روزمره در گام‌های بلند، عادی بودن زندگی با عدم قطعیت، تجدید با تزریق و انتخاب کردن زندگی با عواقب آن است از این‌رو پرستاران باید نقش فعالی در توسعه و ترویج مداخلات خانواده محور داشته باشند

Lomotey (2020) ده مادر را به‌طور هدفمند نمونه‌برداری کردند تا تجربیات خود از داشتن نوزادان نارس را توصیف کنند. کدها تولید و به‌صورت استقرایی در مضامین سازمان‌دهی شدند. نتایج چهار موضوع به‌طور فعال تولید شد: تجارب عاطفی مادران، تعامل مادر و نوزاد، ادراک در مورد مراقبت و حمایت و چالش‌ها در محیط واحد مادر و نوزاد می‌دانستند. اکثریت مادران نگران زایمان زودرس بودند و از مرگ احتمالی نوزاد می‌ترسیدند. مادران، پرستاران را به خاطر شایستگی حرفه‌ای‌شان تشویق کردند. آن‌ها نگرانی‌های خود را در مورد محل اقامت، هزینه بالای مراقبت، دفعات و طول مدت تعاملات مادر و نوزاد ابراز کردند.

Irazabal (2016) پژوهشی به‌منظور درک مادران کودکان مبتلا به ناتوانی ذهنی و اختلالات روانی بر خانواده‌های مراقبت‌کننده و آگاهی از تجربیات و نظرات آن‌ها انجام دادند. مفاهیم کلیدی این پژوهش عبارت‌اند از: محافظت بیش‌ازحد، وابستگی متقابل، احساس بار بیش‌ازحد، و نگرانی نسبت به آینده و همچنین احساس لذت و قدردانی است همچنین نیاز به درک خانواده از ناتوانی ذهنی به‌عنوان پدیده‌ای پیچیده است که می‌تواند به‌عنوان راهنمای تحقیقات بعدی مورد استفاده قرار گیرد.

مبانی نظری

نظریه تجربه زیسته چیست؟ طبق فرهنگ لغت کمبریج، چیزهایی است که شخص خودش آن را تجربه کرده است، به‌ویژه زمانی که این‌ها به فرد دانش یا درک می‌دهد که افرادی که فقط در مورد چنین تجربیاتی شنیده‌اند، ندارند. پژوهشگران مشاوره اغلب از روش‌های تحقیق کیفی برای کشف پدیده‌ها استفاده می‌کنند. به‌طور خاص، طرح‌های تجربه زیسته به دنبال پاسخ دادن به پرسش‌های چگونه، چیست و چرا هستند تا معنا یا نظریه را از زمینه و افرادی که این پدیده را تجربه کرده‌اند تفکیک کند (Prosek et al., 2021).

پدیدارشناسی به‌طور فزاینده‌ای در تحقیقات درمانی و توان‌بخشی مورد استفاده قرار گرفته است. درحالی‌که سردرگمی در مورد ماهیت پروژه پدیدارشناختی وجود دارد، تمایل به درک تجربه زیسته بیماری مشهود است سهم و قدرت ویژه پدیدارشناسی روشی است که می‌تواند غنا، ظرافت، ظنین و ابهام تجربه زیسته را به تصویر بکشد و به خوانندگان این امکان را می‌دهد تا جهان دیگران را به روش‌های جدید و عمیق‌تر ببینند (Finlay, 2009).

یک توضیح برای TFR^۱ پایین، به تعویق انداختن فرزندآوری است، که می‌توان آن را در همه کشورهای توسعه‌یافته مشاهده کرد، تا جایی که میانگین سن مادر هنگام تولد (MAB) افزایش یافته است، تعداد تولدها در سنین پایین‌تر کاهش یافته است و تعداد تولدها در سنین بالاتر افزایش یافته است در مورد آلمان، در بخش‌های غربی، MAB از ۲۶,۷ در سال ۱۹۷۴ به ۳۰,۵ سال در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته است همچنین ۲۵,۱ در سال ۱۹۹۰ به ۲۹,۳ در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته است (پایگاه داده‌های باروری انسانی ۲۰۱۳). از آنجایی که تفاوت‌های بین کشوری در سرعت به تعویق انداختن وجود دارد، به تعویق افتادن یک دلیل نسبی برای تفاوت ناباروری بین کشورها است. در نهایت، مهم است که به یاد داشته باشید که به تعویق انداختن می‌تواند بر باروری گروهی تأثیر منفی بگذارد: هر چه دیرتر بچه‌دار شدن شروع شود، زن سال‌های کمتری باید فرزندان بیشتری به دنیا بیاورد. همچنین، در سنین بالاتر این امکان وجود دارد که کودکان به دلیل محدودیت‌های فیزیولوژیکی کاهش یابند (Sobotka, 2004).

علاوه بر باروری کل، مطالعه نرخ باروری خاص به ترتیب تولد اهمیت دارد. به‌عنوان مثال، کاهش باروری دوره در اروپا از دهه ۱۹۶۰ تا اوایل دهه ۱۹۹۰ را می‌توان با کاهش تولدهای مرتبه سوم و بالاتر، به دنبال آن به تعویق افتادن زایمان‌های مرتبه اول و دوم، که منجر به کاهش در نرخ تولد اول و دوم می‌شود. بوسولد در سال ۱۹۹۶ شواهدی در مورد افزایش بی‌فرزندی ارائه می‌دهد (فریکا و ساردون ۲۰۰۶؛ برتون و پریو ۲۰۰۹). تعداد خانواده‌های تک‌فرزند در برخی کشورها (اتریش، سوئد) ثبات را نشان می‌دهد، در حالی که در کشورهای دیگر تعداد خانواده‌های یک‌فرزند در حال کاهش است (آلمان، انگلستان و ولز، فنلاند، فرانسه، دانمارک)، و در برخی دیگر افزایش می‌یابد (هلند، نروژ، اسپانیا، ایتالیا، یونان) (Sobotka, 2014).

از طرفی افزایش سن پدران یک عامل خطر مهم برای پیدایش جهش‌های ژنتیک است. در پژوهشی اثر افزایش سن پدران بر بروز اسکیزوفرنی به‌عنوان یک عامل خطر شناخته شده است. به این منظور سن پدر در بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی به هنگام تولد آن‌ها با گروه‌هایی از افراد سالم و نیز بیماران روانی مبتلا به سایر اختلالات (در هر گروه ۱۵۵ نفر) مورد مقایسه قرار گرفت. گروه مورد مطالعه از میان بیماران بستری در مرکز روان‌پزشکی ابن‌سینا در یک فاصله ۴ ماهه که بر اساس ملاک‌های DSM-IV واجد تشخیص اسکیزوفرنی یا سایر

1. total fertility rate

اختلالات روان‌پزشکی بودند انتخاب شدند. سن متوسط پدر در گروه بیماران بستری مبتلا به اسکیزوفرنی ۳۳ سال و در گروه کنترل بیمار و شاهد سالم به ترتیب ۳۱،۵ و ۳۰ سال بود. متوسط سن مادر در سه گروه نیز به ترتیب ۲۷،۶، ۲۷،۷ و ۲۷ سال بود. سن متوسط پدر در گروه بیماران اسکیزوفرنی با دو گروه کنترل بیمار و کنترل سالم تفاوت معناداری داشت و در گروه بیمار بالاتر بود. با در نظر گرفتن سن بالای چهل سال نیز تفاوت معناداری بین سن پدر در بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی با دو گروه دیگر مشاهده شد. در تحقیقات قبلی سن هر دو والد در ایجاد بیماری دخیل شناخته شده بود اما در این تحقیق چنین یافته‌ای وجود نداشت. یافته دیگر این پژوهش مشخص شدن ارتباط مشابه برای اختلالات خلقی بود؛ که نشان‌دهنده افزایش شانس بروز اختلال خلقی در فرزندان، با افزایش سن پدران بود (Lan et al., 2020) مطالعه‌ای با هدف بررسی رابطه سن مادر با وضعیت تکاملی شیرخواران شهر قزوین انجام گرفت. ۲۰۰ شرکت‌کننده در دو گروه ۱۰۰ نفره مطالعه (با تأخیر تکاملی) و شاهد (دارای تکامل طبیعی) مورد ارزیابی قرار گرفتند. ارتباط معناداری بین میانگین سنی مادر و پدر و وضعیت تکاملی وجود داشت ($p < 0.01$) همچنین ارتباط معناداری بین تأخیر تکاملی در حیطه برقراری ارتباط و حل مسئله با سن مادر وجود داشت ($p < 0.01$). در حالی که بین سطح تحصیلات مادر و پدر با وضعیت تکاملی تفاوت معناداری وجود نداشت ($p > 0.01$) زایمان با تأخیر تکاملی، آگاه‌سازی والدین می‌تواند در پیشگیری از بروز تأخیر تکامل مؤثر باشد (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۷).

سؤال پژوهش: تجربه زیسته مادران دارای دو فرزند پیاپی در مقطع ابتدایی به‌عنوان سؤال اساسی موردنظر قرار گرفت

روش

روش پژوهش فعلی از نوع کیفی و در گروه پدیدارشناسی تفسیری است که در سال ۱۴۰۲ انجام گرفت بعد از هماهنگی لازم با آموزش و پرورش، تعداد ۴ مدرسه انتخاب شد و سپس به مدارس مربوطه در مقطع ابتدایی مراجعه شد و از مدیر مدرسه خواسته شد مادرانی که دارای دو فرزند پیاپی در مقطع پیش‌دبستانی دوم تا پایه چهارم می‌باشند معرفی کند معیار انتخاب مادرانی بودند که دارای دو فرزند در فاصله سنی یک تا سه سال بودند برای انجام مصاحبه از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد

اطلاعات با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته جمع‌آوری گردید که با توجه به پژوهش‌هایی که قبلاً انجام گرفته و با تمرکز بر تجارب زیسته مادران دارای دو فرزند پیاپی تنظیم گردید. شرایط اخلاقی پژوهش از جمله استفاده از اسم مستعار، محرمانه بودن پژوهش برای مصاحبه‌شوندگان توضیح داده شد. زمان مصاحبه در فاصله بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه تنظیم گردید. روند مصاحبه حدود ۲ ماه طول کشید و بعد از انجام ۳۲ مصاحبه احساس شد اطلاعات جدیدی به اطلاعات قبلی اضافه نمی‌شود و مطالعه به اشیاع رسید.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش پدیدارشناسی تفسیری استفاده گردید با استفاده از روش هرمنوتیک مضاعف تلاش شد فعالیت معنا سازی مشارکت کنندگان درک شود لذا، در مرحله اول متن مصاحبه چندین بار خوانده شد تا معنا و مفهوم آن درک شود و سپس مضمون‌های دریافت شده حاشیه‌نویسی گردید در گام بعدی تلاش شد مضمون‌های دریافت شده دسته‌بندی و به هم متصل شوند تا مضمون جامع و کلی استخراج گردد در مرحله سوم با توجه به مضمون‌های دریافت شده مضمون جامع‌تری ایجاد شد و در نهایت خروجی اطلاعات تحلیل و تفسیر گردید.

لینکولن و گوبا منظور از قابلیت اطمینان یا ثبات؛ میزان پایایی داده‌ها در شرایط و زمان مشابه و تغییرات ایجاد شده در تصمیمات پژوهشگر طی فرایند تحقیق می‌دانند. به این منظور از طولانی شدن زمان جمع‌آوری داده (انجام مصاحبه‌ها) تا حد امکان خودداری و از همه مشارکت کنندگان راجع به یک موضوع پرسیده شد.

همچنین مطابق با اصول مرتبط با ملاحظات اخلاقی در پژوهش، تلاش گردید اصول صداقت و بی‌طرفی، رعایت حریم شخصی، کسب رضایت، رازداری، و سپاسگزاری از شرکت کنندگان مورد توجه قرار گیرد.

یافته‌ها

نتایج جدول شماره یک نشان می‌دهد که ۳۲ مادر مورد مصاحبه قرار گرفتند که ۲۲ نفر آن‌ها خانه‌دار و ۱۰ نفر شاغل بودند. اکثریت شرکت کنندگان در دامنه سنی ۳۷ سال می‌باشند و اکثریت دارای تحصیلات لیسانس و پنج نفر دارای دیپلم و دو نفر زیر دیپلم می‌باشند. که در جدول شماره یک خصوصیات دموگرافیک آن‌ها شرح داده شده است.

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان پژوهش

ردیف	سن مادر	تحصیلات	شغل	ردیف	سن مادر	تحصیلات	شغل
۱	۳۶	دیپلم	خانه‌دار	۱۷	۳۵	لیسانس	خانه‌دار
۲	۴۰	دیپلم	خانه‌دار	۱۸	۳۹	لیسانس	خانه‌دار
۳	۳۷	لیسانس	خانه‌دار	۱۹	۳۴	دیپلم	خانه‌دار
۴	۳۷	لیسانس	خانه‌دار	۲۰	۳۵	سیکل	خانه‌دار
۵	۴۰	لیسانس	مهندس	۲۱	۳۰	ارشد	خانه‌دار
۶	۳۸	لیسانس	کارمند	۲۲	۳۳	لیسانس	خانه‌دار
۷	۳۱	لیسانس	خانه‌دار	۲۳	۴۰	ارشد	کارمند
۸	۳۲	لیسانس	خانه‌دار	۲۴	۳۷	لیسانس	خانه‌دار
۹	۴۶	لیسانس	معلم	۲۵	۳۵	ارشد	خانه‌دار
۱۰	۳۷	ارشد	معلم	۲۶	۴۳	لیسانس	معلم
۱۱	۴۸	دیپلم	خانه‌دار	۲۷	۳۳	دیپلم	خانه‌دار
۱۲	۳۸	دیپلم	خانه‌دار	۲۸	۴۰	لیسانس	آزاد
۱۳	۴۰	لیسانس	خانه‌دار	۲۹	۳۵	ارشد	کارمند
۱۴	۳۴	لیسانس	کارمند	۳۰	۳۵	دکتر	خانه‌دار
۱۵	۳۶	سیکل	خانه‌دار	۳۱	۳۵	لیسانس	معلم
۱۶	۳۸	لیسانس	خانه‌دار	۳۲	۳۷	لیسانس	خانه‌دار

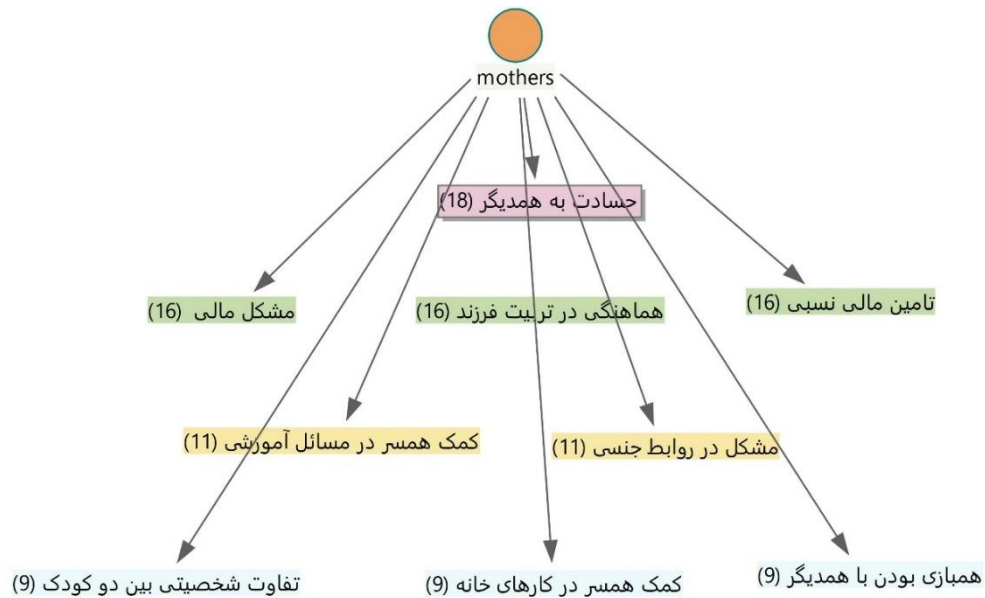
مفاهیمی که از مصاحبه با مادران با داشتن دو فرزند پیاپی استخراج شد ۵ مضمون اصلی که عبارت‌اند از «شناختی»، «عاطفی»، «مالی»، «خانوادگی» و «اجتماعی» است که در مضمون عاطفی بیشترین فراوانی مشکلات مربوط به «حسادت دو کودک به همدیگر» است در مضمون خانوادگی بیشترین فراوانی مربوط به «مشکلات جنسی» و «هماهنگی در تربیت» در زمینه ارتباط اجتماعی بیشترین فراوانی مربوط به «همبازی بودن» است

جدول ۲. مقوله‌های اصلی و فرعی از مادران دارای دو فرزند پیاپی

فراوانی	مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی
۲	مشکلات آموزشی	شناختی
۱۱	کمک همسر در مسائل آموزشی	
۳	علاقه زیاد به بازی‌های کامپیوتری	عاطفی
۲	عدم همکاری در کارهای خانه	
۱۸	حسادت به همدیگر	
۱	ظلم شدن در حق بچه اول	

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	فراوانی
	عصبانیت و خستگی	۳
	فرق گذاشتن پدر بین دو کودک،	۲
	تفاوت شخصیتی بین دو کودک	۹
	مشکلات مالی	۱۶
مالی	گوشی، اتاق، اسباب‌بازی مستقل	۷
	تمایل به جشن تولد مستقل	۱
	تأمین مالی	۱۶
	تفاهم نداشتن زوجین در تربیت دو کودک	۳
خانوادگی	روابط زناشویی مناسب	۵
	هماهنگی در تربیت کودک	۱۶
	مشکل در روابط جنسی	۱۱
	کمک همسر در کارهای خانه	۹
	نقش ضعیف همسر در کارهای خانه	۶
	نداشتن روابط اجتماعی مناسب	۷
اجتماعی	همبازی نبودن دو کودک	۳
	بهبتر شدن روابط اجتماعی نسبت به قبل	۵
	همبازی بودن	۹

شکل ۱. دیاگرام تجربه زیسته مادران با بیشترین فراوانی

مضمون اصلی اول: شناختی

این مضمون از پاسخ شرکت کنندگان در قبال سؤالاتی مانند مشکل آموزشی شما در زمینه درس خواندن چیست دریافت کردیم برخی پاسخ‌ها به شرح زیر است:

مشارکت کننده شماره ۱۱ می‌گوید «درس نمی‌خواند. به دلیل داشتن یک دوره مجازی

خیلی ضعیف شدند»

مشارکت کننده شماره ۳ می‌گوید «قبل از بچه‌دار شدن توافق کردیم، در مسائل آموزشی

و رفت‌وآمد بچه‌ها همسر کمک کند. با پدرشون خیلی خوب هستند با هم بازی می‌کنند»

مضمون اصلی دوم: عاطفی

این مضمون از پاسخ شرکت کنندگان در قبال سؤالاتی مانند مهم‌ترین دغدغه و مشکل شما چیست استخراج کردیم. مضمون‌هایی که مادران در مورد آن صحبت کردند شامل موارد

زیر بودند علاقه زیاد به بازی‌های کامپیوتری، بحث در خصوص برنامه تلویزیونی، حسادت به همدیگر، عدم همکاری در کارهای خانه، ظلم شدن در حق بچه اول، عصبانیت و خستگی،

فرق گذاشتن پدر بین دو کودک، تمایل به تولد مستقل، تفاوت شخصیتی بین دو کودک است برخی پاسخ‌های مادران به شرح زیر است:

شرکت کننده شماره ۱ می‌گوید: «مرتب با گوشی من و پدرشان بازی‌های کامپیوتری

انجام می‌دهند. هر دو علاقه زیاد به بازی دارند. یکی برنامه پویا می‌خواهد یکی برنامه دیگری

و بحث و مشاجره دارند»

شرکت کننده شماره ۵ می‌گوید: «بچه‌ها با وجود اینکه من را دوست دارند ولی در

کارهای خانه به من کمک نمی‌کنند. خانه را مرتب نمی‌کنند همه کارها به دوش من است.

اگر برای یکیشون یک چیز بخرم اون یکی حتی اگر نیاز نداشته باشد باید برای اون هم یک

چیز دیگری بخرم».

شرکت کننده شماره ۶ می‌گوید: «فکر می‌کنم در حق بچه اولم ظلم شده چون نمی

تونستم به دوتاشون به یک اندازه محبت کنم احساس خستگی و افسردگی می‌کنم چون

اصلاً وقتی برای خودم ندارم. تمام انرژی من صرف بچه‌ها می‌شود»

شرکت کننده شماره ۹ می‌گوید: «همسر من بین بچه‌ها فرق می‌ذاره نیما را بیشتر از پارسا

دوست‌اره به طوری که پارسا متوجه میشه و به من میگه کاش نیما را به دنیا نیآورده بودی.

یکی ماه آذر به دنیا آمده و یکی دی‌ماه اما هر دو تا تمایل دارند تولد جداگانه برایشون بگیریم»

مضمون اصلی سوم: مالی

این مضمون از پاسخ شرکت‌کنندگان در قبال سؤالاتی مانند آیا مشکل مالی دارید یا خیر تدوین شد مضمون‌هایی که مادران در مورد آن صحبت کردند شامل موارد زیر بود گوشه‌ای، اتاق، اسباب‌بازی مستقل می‌خواهند برای مثال:

شرکت‌کننده شماره ۲۰ می‌گفت: «در این اوضاع و احوال اقتصادی آدم میلیاردی هم که باشه باز هم پول کم میاره بچه‌ها گوشه‌ای، اتاق و اسباب‌بازی مستقل می‌خواهند»
مضمون اصلی چهارم: خانوادگی

این مضمون از پاسخ شرکت‌کنندگان در قبال سؤالاتی مانند آیا با همسرتان روابط خوبی دارید استخراج شد مضمون‌هایی که مادران در مورد آن صحبت می‌کردند شامل موارد زیر بود تفاهم زوجین در تربیت دو کودک، روابط زناشویی مناسب، عدم هماهنگی در تربیت دو کودک، مشکل در روابط جنسی، کمک همسر در کارهای خانه، هماهنگی در تربیت فرزند بود برای مثال صحبت‌های مادران به شرح زیر بود:

شرکت‌کننده شماره ۲۶ می‌گفت: «خیلی از اوقات همسر من می‌خواهد با کتک بچه‌ها را تربیت کنه و این مسئله باعث ناراحتی من می‌شود و من ازشون حمایت می‌کنم»
شرکت‌کننده شماره ۳۲ می‌گفت: «قبلاً که بچه‌ها کوچک‌تر بودن چون به من خیلی وابسته بودن نمی‌تونستم برای همسر من خیلی وقت بزارم اما الان می‌تونم برای همسر من وقت بزارم»

شرکت‌کننده شماره ۸ می‌گفت: «این قدر از صبح تا شب درگیر درس بچه‌ها و کارهای خونه هستم که به هیچی نمی‌رسم چه برسد به روابط جنسی»

شرکت‌کننده شماره ۲۷ می‌گفت: «خدا را شکر همسر من در کارهای خانه خیلی کمک می‌کنه. خرید وسایل خانه، رسیدگی به درس بچه‌ها. من و پدرشان سعی می‌کنیم در مورد موضوعات مختلف در خصوص تربیت با هم هماهنگ شویم. در خرید وسایل هماهنگ هستیم. پدرشان شب از سر کار می‌آید و هر چی من بگم قبول می‌کنه»

مضمون اصلی پنجم: اجتماعی

این مضمون از پاسخ شرکت کنندگان در قبال سؤالاتی مانند آیا در روابط اجتماعی دچار مشکل هستید؟ در مراسم مهمانی‌ها با چه چالش‌هایی روبرو هستید؟ و غیره دریافتیم برخی از پاسخ‌های مادران به شرح زیر است

مشارکت کننده شماره ۳۲ می‌گوید «از دیوار راست بالا می‌روند. با بچه‌های فامیل نمی‌سازند»

مشارکت کننده شماره ۱۹ می‌گوید: «از وقتی بزرگ تر شدن روابط اجتماعی مناسب‌تری داریم.»

مشارکت کننده شماره ۹ می‌گوید: «وقتی به مهمانی می‌روم خیلی اذیت میشم چون بیشتر به نیما توجه میشه»

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از وقایع مهم زندگی هر خانواده‌ای تصمیم‌گیری در مورد تعداد فرزندان است چرا که این تصمیم بر سبک زندگی و بهزیستی روان‌شناختی خانواده مؤثر است روش پژوهش فعلی از نوع کیفی و در گروه پدیدارشناسی تفسیری است که در سال ۱۴۰۲ انجام گرفت بعد از هماهنگی لازم با آموزش و پرورش اطلاعات با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته جمع‌آوری گردید

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش پدیدارشناسی تفسیری استفاده گردید با استفاده از روش هرمنوتیک مضاعف تلاش شد فعالیت معناسازی مشارکت کنندگان درک شود بر این اساس پژوهش حاضر با هدف پاسخ‌گویی به این سؤال که تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی چگونه است تنظیم گردید. یافته‌های به دست آمده از مادران با پنج مفهوم اصلی تنظیم گردید.

بخش اول یافته‌ها مربوط به آموزش است بسیاری از مادران معتقد بودند که فرصت لازم برای بررسی تکالیف کودکان خود را نداریم در صورتی که نقاط و ضعف دانش‌آموزان و پیگیری لازم جهت برطرف کردن آن از وظایف مهم پیشرفت تحصیلی کودک است و چنانچه به موقع مشکلات آموزشی کودک برطرف نشود صدمات جبران‌ناپذیری به کودک و تحصیل او وارد می‌شود

بخش دوم یافته‌ها مربوط به مضمون عاطفی است که عبارت‌اند از علاقه زیاد به بازی‌های کامپیوتری، بحث در خصوص برنامه تلویزیونی، حسادت به همدیگر، عدم همکاری در کارهای خانه، ظلم شدن در حق بچه اول، عصبانیت و خستگی، فرق گذاشتن پدر بین دو کودک، تمایل به جشن تولد مستقل است که در این مورد بیشترین فراوانی مربوط به حسادت دو کودک به همدیگر است در پژوهشی که توسط صفورا بی (۱۳۷۹) انجام شد به این نتیجه رسیدند که در میان کودکانی که تفاوت سنی آنان بین ۱۸ - ۴۲ ماه است، بیش از سایر کودکان زمینه حسادت وجود دارد. فرزند خردسال از هرگونه امکاناتی که فرزند بزرگ‌تر برخوردار است حسادت می‌ورزد و فرزند بزرگ‌تر از محبت و توجهی که به فرزند کوچک‌تر می‌شود ناراحت و غمگین می‌شود.

نتایج پژوهش (نارویی و همکاران، ۱۳۹۸) نشان داد که بین پرخاشگری و حسادت همبستگی معنادار و مثبت وجود دارد. نتایج آزمون تی مستقل حاکی از این موضوع است که در دانش‌آموزان تیزهوش حسادت بیشتری وجود دارد اما در زمینه پرخاشگری تفاوت معنی‌داری بین دانش‌آموزان عادی و تیزهوش وجود ندارد بنابراین یافته‌ها گویای این مطلب است که پرخاشگری دانش‌آموزان تا حدود زیادی متأثر از حسادت است که خانواده و مدرسه در شکل‌گیری آن نقش اساسی دارند و از این جهت پیشنهاد می‌شود محیط سالم و مطلوبی برای دانش‌آموزان فراهم شود تا به‌خوبی رشد کنند و شکوفا گردند.

بخش سوم یافته‌های پژوهش مربوط به مضمون مالی است مضمون‌هایی که مادران در مورد آن صحبت کردند شامل موارد زیر بود گوشی، اتاق، اسباب‌بازی مستقل می‌خواهند که توانایی مالی آن را نداریم که در این راستا یافته‌های پژوهش (پوراحسان و همکاران، ۱۴۰۰) نشان داد که تاب‌آوری اقتصادی علاوه بر اینکه می‌تواند مستقیماً بر بهزیستی روان‌شناختی تأثیر بگذارد، می‌تواند به‌طور غیرمستقیم و با تأثیر بر خوش‌بینی، بهزیستی روانی افراد را در شرایط کووید ۱۹ در کسب و کارهای کوچک و متوسط نیز تحت تأثیر قرار دهد، بخش چهارم یافته‌های پژوهش مربوط به مضمون خانوادگی است که از مفاهیمی مانند تفاهم نداشتن زوجین در تربیت دو کودک، روابط زناشویی مناسب، عدم هماهنگی در تربیت دو کودک، مشکل در روابط جنسی، کمک همسر در کارهای خانه، هماهنگی در تربیت فرزند نتیجه‌گیری شد پاتو و همکاران (۱۳۹۳) دریافتند که بین کیفیت ارتباط زوجین، شادکامی و بهزیستی ذهنی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و کیفیت ارتباط زوجین می‌تواند ۲۰/۷

درصد از واریانس مربوط به سلامت روان‌شناختی، ۲۳/۱ درصد از واریانس رضایت از زندگی، ۲۷/۳ درصد واریانس بهزیستی ذهنی و ۲۷/۷ درصد واریانس شادکامی را تبیین کند. با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت کیفیت ارتباط زوجین می‌تواند پیش‌بینی‌کننده بهزیستی ذهنی آن‌ها باشد؛ بنابراین توجه به کیفیت ارتباط زوجین و تقویت و بهبود این روابط به‌عنوان روش مناسبی برای ارتقای سلامت روان‌شناختی، شادکامی و رضایت‌مندی از زندگی زناشویی پیشنهاد می‌شود همچنین چالمه و همکاران (۱۳۹۹) دریافتند طرح‌واره‌های جنسی هم به‌طور مستقیم و هم با واسطه عملکرد جنسی می‌توانند بر بهزیستی روان‌شناختی زنان متأهل تأثیرگذار باشند.

بخش پنجم یافته‌ها مربوط به مضمون اجتماعی است که اکثریت مادران به مفاهیم همبازی بودن دو کودک، نداشتن روابط اجتماعی و بهتر شدن روابط اجتماعی نسبت به زمان کودکی فرزندان اشاره کردند که نتایج پژوهش (ساطوریان و همکاران، ۱۳۹۳) نشان داد که خانواده‌های دو فرزند، در مشکلات رفتاری اعم از مشکلات درونی‌سازی و مشکلات برونی‌سازی، میانگین کمتر و وضعیت کاملاً بهتری نسبت به تک‌فرزندی‌ها دارند همچنین میانگین نمرات سبک‌های دل‌بستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) در والدین با گرایش به تک‌فرزندی نسبت به والدین با گرایش به چندفرزندی بیشتر بود همچنین میانگین نمرات سبک‌های دل‌بستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) در والدین با گرایش به تک‌فرزندی نسبت به والدین با گرایش به چندفرزندی بیشتر بود، (برزگر و همکاران، ۱۴۰۲).

پیشنهاد‌های پژوهشی

پیشنهاد می‌شود مشاوران و روان‌شناسان به عنوان‌های زیر توجه کنند.
تجربه زیسته مادران با داشتن دو فرزند پیاپی در دوران کودکی (یک تا پنج سال)؛
تجربه زیسته مادران با داشتن دو‌قلو در دوران کودکی؛
تجربه زیسته خواهر یا برادر بزرگ‌تر از تولد فرزند جدید؛
تأثیر طرح‌واره درمانی بر کاهش مشکل حسادت دو کودک نسبت به همدیگر.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع

- باقری، فریبرز و غفاری جعفر زادگان، فیروزه. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی و مدل نظری پرسشنامه الگوی ارتباط والد-فرزند. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۴(۱۲)، ۴۱-۷۰. https://jem.atu.ac.ir/article_5661.html
- برزگر، اسماعیل، زهراکار کیانوش، و بوستانی پور، علیرضا. (۱۴۰۲). مقایسه سبک‌های دل‌بستگی و تمایز یافتگی خود در والدین با گرایش به تک‌فرزندی و چندفرزندی. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۲۰(۳)، ۶۹-۸۶. <https://doi.org/qjfr.ir/article-fa.html۱۸۵۴-۱>
- پاتو، مژگان، حقیقت، فرشته، و حسن‌آبادی، حمیدرضا. (۱۳۹۳). بررسی نقش کیفیت ارتباط زناشویی در پیش‌بینی بهزیستی ذهنی و شادکامی دانشجویان. مطالعات زن و خانواده، ۲(۳)، ۷-۲۳. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2014.1513>
- پوراحسان، سمیه، جلائی اسفندآبادی، سید عبدالمجید، و تجربه کار، مهشید. (۱۴۰۰). رابطه بین تاب‌آوری اقتصادی، سن و بهزیستی روان‌شناختی با نقش واسطه‌ای خوش‌بینی در شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط. دوماهنامه سلامت کار ایران، ۱۹(۱)، ۲۱۵-۲۲۷. <http://ioh.iums.ac.ir/article-fa.html۳۲۹۰-۱>
- چالمه، رضا، عبداللهی، فاطمه. (۱۳۹۹). طرح‌واره‌های جنسی و بهزیستی روان‌شناختی در زنان متأهل: بررسی نقش واسطه‌ای کارکرد جنسی. خانواده و سلامت جنسی، ۱(۱)، ۷۵-۸۴. <http://fsh.fatemiyehshiraz.ac.ir/fa/Article/6655>
- خیری، مرضیه، و حاجی‌آقا، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی آسیب‌شناختی اجتماعی بالا رفتن سن ازدواج از دیدگاه دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه. مطالعات جامعه‌شناسی، ۸(۳۰)، ۱۲۵-۱۳۸. https://journals.iau.ir/article_525726.html
- ساطوریان، سید عباس، طهماسیان، کارینه، و احمدی، محمدرضا. (۱۳۹۳). مقایسه مشکلات رفتاری کودکان در خانواده‌های تک‌فرزند و دو فرزند. روان‌شناسی و دین، ۷(۳) (پیاپی ۲۷)، ۶۵-۸۰. <https://ravanshenasi.nashriyat.ir/node/276>
- سلیمانی، فرین، و باجلان، زهرا. (۱۳۹۷). رابطه سن مادر با وضعیت تکاملی شیرخواران ۱۸-۶ ماهه. کومش، ۲۱ (۱)، ۱۴۵-۱۴۹. <https://brieflands.com/articles/koomesh-153050>
- صفورایی، محمد مهدی. (۱۳۷۹). حسادت؛ زمینه‌های رشد و راه‌های جلوگیری از آن. معرفت ۳۸. <https://alefbalib.com/index.aspx?pid=14&GID=246495&ID=350737>

عزیزی، الهه. (۱۳۹۰). بررسی پیوندهای خانوادگی کودکان مبتلا به ADHD و مقایسه آن با کودکان عادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانواده‌درمانی دانشگاه شهید بهشتی. تهران.

پژوهشکده خانواده‌درمانی شهید بهشتی

عباس پور، ذبیح اله، پورسردار، فیض اله، قنبری، زهرا، شاهوری، شیوا، و شادفر، افروز. (۱۳۹۷). ساخت و اعتباریابی مقیاس والد آزاری (پسر-مادر). فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۹(۳۱)، ۳۳-۴۶.

doi: 10.22054/jem.2018.25002.1611

فدایی، بهروز، موحدی، مینو، اکبری، مجتبی، قاسمی، مزده، و جلالوند، اکرم. (۱۳۹۰). تأثیر سن مادر بر عوارض و پیامدهای بارداری. مجله دانشکده پزشکی اصفهان، ۲۹(۱۴۵)، ۸۵-۱۶۰.

https://jims.mui.ac.ir/article_13464.html

فراهانی، فریده، و سرایی، حسن. (۱۳۹۵). واکاوی شرایط زمینه‌ساز قصد و رفتار تک‌فرزندی در تهران. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان خانواده، ۱۸(۷۱)، ۲۹-۵۸.

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20082827.1395.18.0.10.2>

فولادی، محمد. (۱۳۹۰). تأملی در سیاست کنترل جمعیت؛ آثار و پیامدهای آن (عنوان عربی: تأمل فی سیاست تحدید النسل، آثارها و نتایج‌ها). معرفت فرهنگی اجتماعی، ۳(۱) (پیاپی ۹)، ۱۵۳-۱۸۰.

<https://marefatefarhangi.nashriyat.ir/node/95>

محمودیان، حسین، و پوررحیم، محمدرضا. (۱۳۸۱). ارزش فرزند از دیدگاه زوجین جوان و رابطه آن با باروری (مطالعه موردی شهرستان بهشهر). نشریه جمعیت، ۴۱، ۸۹-۱۰۳.

<https://www.magiran.com/p116459>

منطقی، علی، ضیایی، علیرضا، و یوسفی، اشکان. (۱۳۸۲). بررسی ارتباط افزایش سن پدران و بروز اسکیزوفرنی در فرزندان. اصول بهداشت روانی، ۵(۲۰-۱۹)، ۱۲۱-۱۲۷.

<https://sid.ir/paper/88490/fa>

مهربانی، وحید. (۱۳۹۴). شواهدی از وجود تبادل میان تعداد فرزندان و سلامت آن‌ها رفاه اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۵ (۵۶)، ۲۰۱-۲۲۶.

<http://refahj.uswr.ac.ir/article-fa.html>

نارویی، مصیب، تجربه کار، مهشید، و امیرعاجلو، مهشید. (۱۳۹۸). مقایسه و بررسی ارتباط حسادت با پرخاشگری در دانش‌آموزان دختر عادی و تیزهوش شهر شهرکرد. ششمین

کنفرانس ملی روان‌شناسی، علوم تربیتی و اجتماعی.

<https://civilica.com/doc/906422>

References

- Abbas Pour, Z., Pour Sardar, F., Ghanbari, Z., Shahvari, S., & Shadfar, A. (2018). Development and validation of Parent Abuse Scale (Son-Mother). *Educational Measurement*, 9(31), 33-46. doi: 10.22054/jem.2018.25002.1611 [In Persian]

- Azizi, E. (2011). *Family bonds of children with ADHD compared with normal children* (Master's thesis). Shahid Beheshti University. [In Persian]
- Bagheri, F., & Ghaffari Jafar Zadegan, F. (2013). Psychometric properties and theoretical model of Parent-Child Relationship Pattern Questionnaire. *Educational Measurement*, 4(12), 41-70. https://jem.atu.ac.ir/article_5661.html [In Persian]
- Barzegar, E., Zaharakar, K., & Boustanipour, A. (2023). Comparison of attachment styles and self-differentiation in parents with tendency to have one child versus multiple children. *Family and Research*, 20(3), 69-86. <https://doi.org/qjfr.ir/article-۱۸۵۴-۱-fa.html> [In Persian]
- Chalmari, R., & Abdollahi, F. (2020). Sexual schemas and psychological well-being in married women: The mediating role of sexual function. *Family and Sexual Health*, 1(1), 75-84. <http://fsh.fatemiyehtshiraz.ac.ir/fa/Article/6655> [In Persian]
- Fadaei, B., Movahedi, M., Akbari, M., Ghasemi, M., & Jalalvand, A. (2011). The effect of maternal age on pregnancy complications and outcomes. *Journal of Isfahan Medical School*, 29(145), 855-860. https://jims.mui.ac.ir/article_13464.html [In Persian]
- Farahani, F., & Saraei, H. (2016). Analysis of contextual conditions leading to intention and behavior of having one child in Tehran. *Women and Family Cultural-Social Council*, 18(71), 29-58. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20082827.1395.18.0.10.2> [In Persian]
- Fouladi, M. (2011). Reflection on population control policy; Its effects and consequences. *Cultural-Social Knowledge*, 3(1), 153-180. <https://marefatefarhangi.nashriyat.ir/node/95> [In Persian]
- Kheiri, M., & Haji Agha, M. (2016). Sociopathological study of rising marriage age from perspective of female students at Islamic Azad University of Urmia. *Sociological Studies*, 8(30), 125-138. https://journals.iau.ir/article_525726.html [In Persian]
- Lan, K. C., Chiang, H. J., Huang, T. L., Chiou, Y. J., Hsu, T. Y., Ou, Y. C., & Yang, Y. H. (2020). Association between paternal age and risk of schizophrenia: A nationwide population-based study. *Journal of Assisted Reproduction and Genetics*, 38(1), 85-93. <https://doi.org/10.1007/s10815-020-01936-x>
- Lerner, J. V., & Galambos, N. L. (1985). Mother role satisfaction, mother-child interaction, and child temperament: A process model. *Developmental Psychology*, 21(6), 1157-1164. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.21.6.1157>
- Lomotey, A. Y., Bam, V., Diji, A. K. A., Asante, E., Asante, H. B., & Osei, J. (2020). Experiences of mothers with preterm babies at a Mother and Baby Unit of a tertiary hospital: A descriptive phenomenological study. *Nursing Open*, 7(1), 150-159. <https://doi.org/10.1002/nop2.373>
- Mahmoudian, H., & Pour Rahim, M. R. (2002). Value of children from young couples' perspective and its relationship with fertility (Case study of Behshahr city). *Population Journal*, 41, 89-103. <https://www.magiran.com/p116459> [In Persian]
- Majdalani, M. N., Doumit, M. A. A., & Rahi, A. C. (2014). The lived experience of parents of children admitted to the pediatric intensive care unit in Lebanon. *International Journal of Nursing Studies*, 51(2), 217-225. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2013.06.001>
- Manteghi, A., Ziaei, A., & Yousefi, A. (2003). Investigating the relationship between advanced paternal age and schizophrenia in offspring. *Principles of Mental Health*, 5(19-20), 121-127. <https://sid.ir/paper/88490/fa> [In Persian]

- Mehrabani, V. (2015). Evidence of a trade-off between the number of children and their health. *Quarterly Journal of Social Welfare*, 15(56), 201–226. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-2075-fa.html>
- Mehrabani, V. (2015). Evidence of trade-off between number of children and their health. *Social Welfare*, 15(56), 201-226. <http://refahj.uswr.ac.ir/article--۱۲۰۷۵-fa.html> [In Persian]
- Naroei, M., Tajroehkar, M., & Amir Ajaloo, M. (2019). Comparison and investigation of the relationship between jealousy and aggression in normal and gifted female students in Shahrekord city. *Sixth National Conference on Psychology, Educational and Social Sciences*. <https://civilica.com/doc/906422>
- Naroui, M., Tajrobehkar, M., & Amir Ajeloo, M. (2019). Comparison and investigation of relationship between jealousy and aggression in normal and gifted female students in Shahrekord. *6th National Conference on Psychology, Educational Sciences and Social Sciences*. <https://civilica.com/doc/906422> [In Persian]
- Nazzal, M. S., & Al-Rawajfah, O. M. (2018). Lived experiences of Jordanian mothers caring for a child with disability. *Disability and Rehabilitation*, 40(23), 2723–2733. <https://doi.org/10.1080/09638288.2017.1354233>
- Neubauer, B. E., Witkop, C. T., & Varpio, L. (2019). How phenomenology can help us learn from the experiences of others. *Perspectives on Medical Education*, 8(2), 90–97. <https://doi.org/10.1007/s40037-019-0509-2>
- Pato, M., Haghigat, F., & Hassanabadi, H. (2014). The role of marital relationship quality in predicting subjective well-being and happiness of students. *Women and Family Studies*, 2(3), 7-23. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2014.1513> [In Persian]
- Pato, M., Haghigat, G., & Hassanabadi, H. (2014). Investigating the role of marital relationship quality in predicting subjective well-being and happiness of students. *Women and Family Studies*, 3(1), 7–23. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2014.1513>
- Pour Ehsan, S., Jalaei Esfandabadi, S. A., & Tajrobehkar, M. (2021). The relationship between economic resilience, age and psychological well-being with the mediating role of optimism during COVID-19 pandemic in small and medium businesses. *Iranian Occupational Health*, 19(1), 215–227. <http://ioh.iuums.ac.ir/article-۳۲۹۰-۱-fa.html> [In Persian]
- Pourahsan, S., Jalaei Esfandabadi, S. A., & Work Experience, M. (2021). The relationship between economic resilience, age and psychological well-being with the mediating role of optimism in the context of the Covid-19 pandemic in small and medium-sized businesses. *Iranian Occupational Health Bimonthly*, 19(1), 215–227. <http://ioh.iuums.ac.ir/article-1-3290-fa.html>
- Prosek, E. A., & Gibson, D. M. (2021). Promoting rigorous research by examining lived experiences: A review of four qualitative traditions. *Journal of Counseling & Development*, 99(2), 167–177. <https://doi.org/10.1002/jcad.12364>
- Retherford, R. D., Ogawa, N., & Matsukura, R. (2001). Late marriage and less marriage in Japan. *Population and Development Review*, 27(1), 65–102. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2001.00065.x>
- Safouraei, M. M. (2000). Jealousy: Its developmental contexts and prevention methods. *Ma'refat*, 38. <https://alefbalib.com/index.aspx?pid=14&GID=246495&ID=350737> [In Persian]
- Safuraei, M. M. (2000). Jealousy; Areas for its growth and ways to prevent it. *Ma'rifat*, 38. <https://ensani.ir/fa/article/66679>

- Sattourian, S. A., Tahmasian, K., & Ahmadi, M. R. (2014). Comparison of behavioral problems of children in single-child and two-child families. *Psychology and Religion*, 7(3), 65–80. <https://ravanshenasi.nashriyat.ir/node/276>
- Sattourian, S. A., Tahmasian, K., & Ahmadi, M. R. (2014). Comparison of behavioral problems in children from single-child and two-child families. *Psychology and Religion*, 7(3), 65-80. <https://ravanshenasi.nashriyat.ir/node/276> [In Persian]
- Schleutker, E. (2014). Determinants of childbearing: A review of the literature. *Zeitschrift für Soziologie*, 43(3), 192–211. <https://doi.org/10.1515/zfsoz-2014-0303>
- Sobotka, T. (2004). Is lowest-low fertility in Europe explained by the postponement of childbearing? *Population and Development Review*, 30(2), 195–220. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2004.010.1.x>
- Soleimani, F., & Bajelan, Z. (2018). The relationship between mother's age and developmental status of 6-18 month infants. *Koomesh*, 21(1), 145-149. <https://brieflands.com/articles/koomesh-153050> [In Persian]
- Wiggins, S., & Kreikemeier, R. (2017). Bisphosphonate therapy and osteogenesis imperfecta: The lived experience of children and their mothers. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 22(4), e12192. <https://doi.org/10.1111/jspn.12192>
- Yangin, H. B., Sozer, G. A., Sengun, N., & Kukulu, K. (2008). The relationship between depression and sexual function in menopause period. *Maturitas*, 61, 233–237. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2008.09.004>